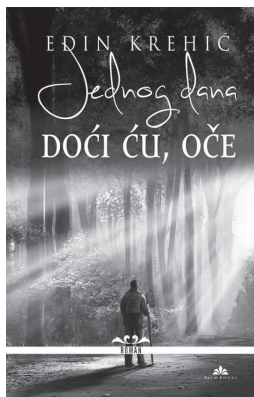

Sarajevu nastoje stvoriti što tamniju sliku kako pripadnika islama tako i bošnjačkog naroda. Ovo se nastoji dokazati i kroz afere, kroz navodne aktivnosti osoba bošnjačkog naroda koji su svi odreda sumnjivi, skloni nečasnim djelima i aktivnostima koje su opasne po demokratski Zapad, itd. Niko ne analizira kolike su štete nanese tim aferama, koje su iskonstruisali pojedini mediji. Kolika je šteta nanese ljudima, narodu Bosne i Hercegovine, pa i pripadnicima islama u našoj državi". Ova slika iz 2002. godine danas je u tom pogledu još daleko gora, crnja i zlokobnija.

Odslikavajući vrijeme najburnijih događaja vezanih za borbu Bošnjaka za opstanak u posljednjih stotinu godina i njihov napor da artikuliraju svoj identitet, kulturno naslijeđe, sopstveni sistem vrijednosti i svoje djelovanje u dobu suvremenosti, bošnjački intelektualci i djelatnici kao sagovornici novinara Salih Smajlovića u svojevrsnom dvadesetogodišnjem publicističkom registru, na stranicama lista Preporod, poslužili su kao sjajna građa autoru da stavi u korice knjige "Islam, Bosna i bošnjaštvo – njihovi prioriteti", relevantno svjedočanstvo o prilikama, akterima i zbivanjima prelomnog doba za jedan autohtoni evropski narod – Bošnjake, restituiranje višestoljetne države Bosne i drame opstanka univerzalnih vrijednosti pred nasrtajem destrukcije. Strpljivo, samozatajno i predano vršeci svoje novinarske zadatke više od tri decenije, Salih Smajlović je na najbolji način potvrdio Bašeskijino zapažanje, da *ono što je zapisano ostaje za budućnost*, te je samo dio tog svog ispisanog mozaika smjestio u korice ove knjige, čiji sadržaj nastavlja svoj samostalni život i trajanje. Autor knjige zaslužuje sve pohvale za selekciju građe, njezino strukturiranje kroz pregledna poglavlja i znalačko oblikovanje cjeline knjige sa relevantnim porukama, čineći je istinski aktuelnim i bitnim dijelom kolektivne memorije svog naroda i svoje zemlje.

Safet Halilović

Suočavanje sa usudom Bosne

(Edin Krehić, *Jednog dana doći ću oče*, Sarajevo, Palm books, 2015.)

Roman "Jednog dana doći ću, oče", sarajevskog novinara i publiciste, Edina Krehića predstavlja pravu književnu zakusku za sve ljubitelje rasterećenog, ali brutalno realnog štiva napisanog u razgovijetnom i pitkom stilu koji pokriva historijski kontekst i kretanja u Bosni i Hercegovini s kraja 19. i cijelim tokom 20. stoljeća.

Krehić je priču o teškom usudu Bosne, odnosno njenog najbrojnijeg naroda Bošnjaka, smjestio i kontekstualizirao kroz praćenje tradicionalne bošnjačke porodice iz srednjovjekovnog grada Prusca. Uvodna prologomena priče uokvirena je u tradicionalnu islamsku duhovnost i kulturu. Kroz legendu o Ajvaz dedinoj teškoći potrage za vodom, Krehić neprimjetno i, da kažemo, možda i nesvjesno otvara supstancijalna pitanja potrage za životom i preživljavanjem naroda, bosanskih muslimana koji je kroz svoju povijest bio i ostao najzapadniji muslimanski narod (sed-i-islam), branik velike islamske države, Osmanskog carstva, koja se raspala upravo u vrijeme kada se otvara radnja romana "Jednog dana doći ću, oče".

No, Krehićev roman nije samo priča o Bošnjacima. On na veoma lagodan način oslikava historijske prilike svih naroda Bosne, i Srba – pravoslavaca i Hrvata – katolika, te stoljećima čuvanu toleranciju i poštovanje koji su odlika Bosne, ali, isto tako, i teška vremena i nastupe

geopolitičkih promjena i kataklizme kroz koje su narodi Bosne prolazili.

Roman "Jednog dana doći ću, oče" ili "Ajaz" (kako je bilo jedno od zamišljenih imena ovog romana) kolikogod je napisan lahkim i jasnim stilom, ustvari, predstavlja jednu pretešku tematiku. Sudbina jednog naroda koju je Krehić oslikao kroz četiri generacije porodice Prušćak, od Latifa koji se borio u 1. svjetskom ratu, preko njegovog sina Mujage do Ajasa i na koncu Enesa.

Ustvari, glavni junaci Krehićevog romana su društveno-političke epohe čija je smjena nagla i eruptivna – kako to kroz prijelome, sekvence i slike romana vjerno oslikava. Ono što je interesantno primjetiti u Krehićevom romanu jeste: iako su ideologije svuda prisutne, one su ustvari odrednice ovih pomenutih epoha – Krehić u romanu majstorskim spisalačkim genijem taj ideologijama nabijeni kontekst (dakle, unatoč burnom prilivu ideologija i svjetonazora) – vješto izbjegava.

A kako je to moguće učiniti? Dakle, imamo burnu, pretešku historiju. Čak se i radnja ovog romana zasniva na istinitim likovima i događajima – a imamo jednu priču koja je topla, ljudska, emotivna, prisna – koja ustvari zaobilazi taj sveprisutni ideološki naboj. Pa upravo je ovdje Edin Krehić iskoristio tu glavnu pregradu koja roman, ustvari, i izdvaja kao književnu vrstu i odvaja ga od historije ili historiografije. A to je ta fikcija – mašta, kreativna spisalačka sposobnost kojom nam autor pokušava prenijeti one stvari koje ne možemo naći u historijskim knjigama.

Umjesto tih teških pitanja i dilema koje autor izbjegava, ali u naznakama dokazuje izrazito duboku upoznatost s njihovim glavnim odlikama. Krehić priču i glavne likove svodi na obične ljude i svakodnevicu, odnosno burne prilike, u nekim momentima vjerno opisane scene rovovske borbe. Život, preživljavanje i borba za vrijednosti koje su zajedničke svima suština su ideala za kojeg se žrtvuju glavni junaci ove priče: porodica, potomstvo i sigurnost, ukratko, borba da potomka ne

snade sudbina i usud roditelja. I dan danas se ta borba nije završila – i dan danas ona, moramo to priznati, ovdje, na Balkanu, nije okončana. Ona se još u vidu neke strepnje i straha nadvija nad našom budućnošću. Ustvari, to je još jedan od uslova romana koji je na ovako malom broju stranica zahvatio puninu, cjelokupnost, totalitet života...

Upravo u tom začaranom krugu, po mom skromnom mišljenju, to najteže pitanje sudbine je ono koje ova priča postavlja i pokušava odgovoriti. Ta borba ustvari ne prestaje, kao što, uostalom, ne prestaju ni žrtve. Krehić jeste svoj roman smjestio u vremenski okvir četiri generacije jedne porodice, ali se slobodno može kazati da je njegov početak neodređen, kao što mu, iako naprasni i izrazito šokantni kraj, također, nije određen. Dakle, ovaj roman kao da nema kraja!

Spisalačka vještina i genij koji je Krehić pokazao u svom drugom po redu romanesknom ostvarenju su brilijantni, upravo u kratkoći štiva koja koncizno sažima generacije i epohe. S druge strane, ta konciznost je prednost ovog romana jer čitaoca navodi na otvaranje pitanja i razmišljanje o sudbini i usudu Bosne. Dakako, roman obiluje prekrasnim opisima, dijalozima i energičnom fabulom koju je autor vjerno oslikao upravo u odnosu na okolnosti i lokalitete na kojima se određena radnja dešava.

Upravo ovakva štiva, putem književnosti, otvaraju teška pitanja suočavanja sa prošlošću ne samo naroda Bosne već i šire regije Balkana. Čini mi se da narodi Balkana moraju, ako ne na pravi historijski, faktografski način, dakle, činjenični, pravnički način da se suočavaju sa svojom prošlošću, jer je još uvijek veoma veliki stepen PORICANJA, onda je zasigurno roman kao kreativna mašta i fikcija, možda, također, dobar put da počnemo svi "otkravljivati" te naše zaleđene teme. U tome je ovaj roman vrijedan doprinos.

Roman "Jednog dana doći ću, oče" je poseban i po tome što je, iako govori o viktimiziranju, na jedan veoma vješt način izbjegao nekada štetnu socijalnu pojavu viktimizacije bilo kog naroda.

Kolikogod su glavni likovi romana i radnje žrtve i, kolikogod je sama Bosna žrtva, način na koji je Krehić iznio priču, sudbinu i usud Bosne i Bošnjaka veoma je pozitivan i afirmativan način kulturnog i historijskog izdizanja i prevazilaženja i borbe, upravo, protiv svih tih negativnosti i stega prošlosti.

Mirnes Kovač

Bošnjaci u Turskoj

(Amir Hodžić i Mirsad Kalajdžić, *Bošnjaci u Turskoj*, El-Kalem, Sarajevo, 2014.)

Knjiga *Bošnjaci u Turskoj*, autora Amira Hodžića i Mirsada Kalajdžića, pionirski je poduhvat da se osvijetli i bolje upozna život najbrojnije bošnjačke dijasporne, koja se prije stoljeća, silom prilika, odselila u Tursku i gdje ih je sada više nego u matičnoj domovini Bosni i Hercegovini, čak se spominje da tamo danas živi 6,5 miliona Bošnjaka porijeklom sa ovih prostora. Autori kroz zanimljive razgovore, obilazeći različita mjesta, sela i gradove, saznaju od svojih sagovornika kako su daleki preci današnjih Bošnjaka, pod pritiskom napustili svoj toptrak i krenuli u neizvjesnu sudbinu. Mnoga od tih kazivanja su potresna i upoznaju nas sa svom dramatičnošću kroz koju su oni prošli kroz svoj egzodus iz BiH, Sandžaka, Crne Gore, Makedonije itd. na putu za Tursku.

Iz knjige također saznajemo kako mnogi Bošnjaci u Turskoj, od kojih neki nisu nikada bili u BiH, čuvaju tradiciju svojih predaka, običaje, pa čak i jezik kojim se tada govorilo. Neki

izrazi, kojim se služe naši Bošnjaci u Turskoj, više nisu u upotrebi u BiH, ali su ih oni sačuvali, prenoseći ih s koljena na koljeno od svojih predaka. Danas se kod Bošnjaka u Turskoj počinje buditi svijest o vlastitom identitetu, ko su i odakle su, pa se u tom smislu svakim danom otvaraju i formiraju nova udruženja, organiziraju se derneći i td. Nadamo se da će pisanje Amira Hodžića i Mirsada Kalajdžića biti podstrek za dalja istraživanja vezana za iseljavanje najbrojnije bošnjačke dijasporne, te uspostavljanje mnogih vidova saradnje s njom, naročito u oblasti kulture i obrazovanja.

Uz kazivanja o tome kako su se tamo našli daleki preci Bošnjaka, autori knjige Amir Hodžić i Mirsad Kalajdžić pišu i o tome kako se u Turskoj snalaze današnji Bošnjaci, pa spominju da među njima ima veoma poslovnih ljudi, političara itd. Bolje su se snašli naši ljudi u gradovima nego na selima i svima im je, kao i Turcima, san da žive u Istanbulu.

Autori knjige zaslužuju sve pohvale što su uspjeli obići tako veliki prostor, s kraja na kraj prostrane Turske, te se naći s našim ljudima i u velegradima i u najzabačenijim mjestima, razgovarati s njima i dobiti značajne informacije kako iz njihove prošlosti, tako sadašnjosti i tako sklopiti mozaik življenja najbrojnije bošnjačke dijasporne, koja je bila prepuštena zaboravu i o kojoj se doskora nije vodilo nikakvog računa. Ova putovanja u Tursku i obilazak naših Bošnjaka autori knjige *Bošnjaci u Turskoj* Amir Hodžić i Mirsad Kalajdžić realizirali su tokom zadnjih pet godina, u periodu od 2008.-2013. godine i podaci u knjizi su novi i aktuelni, što je njena dodatna vrijednost.

Knjiga *Bošnjaci u Turskoj* ujedno čini i most kojim se uspostavljaju veze između matice BiH i njene dijasporne Bošnjaka u Turskoj. Kako god će ova knjiga pomoći našim Bošnjacima u Turskoj da saznaju više o sebi, koliko ih ima i u kojim sve mjestima žive, kroz kakav su egzodus prošli njihovi daleki preci itd., ona će dobro doći i njihovim rođacima u domovini BiH da čuju informacije o svojoj rodbini, koju